UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II **A/2018**
Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian
PAPER: I (Mubadiaat Qawaid-e-Arabi, Tarjama Wa Farsi Guftari)

TIME ALLOWED: $2\frac{1}{2}$ hrs.
MAX. MARKS: 60

(حصہ عربی)

نوٹ: کوئی سے تین سوالات کے جوابات لکھیے:

سوال نمبر۱: حروف قمریہ و حروف شمسیہ کیا ہیں؟ دونوں الگ الگ تحریر کریں۔ (۱۰)

سوال نمبر۲: جملہ فعلیہ کی تعریف کریں۔ نیز پانچ مثالیں بھی دیجئے۔ (۱۰)

سوال نمبر۳: درج ذیل جملوں کا اردو میں ترجمہ کریں۔ (۱۰)

۱. هذه حديقةُ المنزلِ. ۲. لونُ الوَرْدِ أحمرُ. ۳. هذهِ منازلُ جميلةٌ. ۴. أينَ تدْرُسُ؟ ۵. هَلْ حضرَتْ فاطمةُ؟

سوال نمبر۴: درج ذیل جملوں کا عربی میں ترجمہ کریں۔ (۱۰)

۱۔ کتابیں مفید ہیں۔ ۲۔ طالب علم سکول چلا گیا۔ ۳۔ میں قلم سے لکھتا ہوں۔ ۴۔ مسجد اللہ کا گھر ہے ۵۔ آپ کب پڑھتے ہیں؟

(حصہ فارسی)

درج ذیل نثری اقتباسات میں سے کوئی سے دو کا با محاورہ فارسی ترجمہ لکھیے۔ (۱۵+۱۵)

(الف) مجھے فارسی زبان پسند ہے۔ فارسی میٹھی زبان ہے۔ فارسی شاعری بڑی دلکش ہے۔ علامہ اقبال اور غالب جیسے مشہور شعراء نے اس زبان میں شعر کہے ہیں۔ اِس زبان میں علم و اخلاق کی اچھی باتیں ہیں۔ میرا دل چاہتا ہے کہ فارسی بول چال سیکھوں۔ اسی لئے میں نے سوچا ہے کی فارسی کلاس میں داخلہ لے لوں۔ میں کل یونیورسٹی جاؤں گی۔ وہاں سے پوچھوں گی کہ نئی کلاس کب شروع ہوگی۔

(ب) قائداعظم محمد علی جناح کا تعلق ایک متوسط آمدنی والے گھرانے سے تھا۔ ان کے والد ایک تاجر تھے جو کاٹھیاواڑ، گجرات میں پیدا ہوئے تھے، ان کی والدہ کا تعلق بھی اسی علاقے سے تھا۔ جناح کا اپنے بہن بھائیوں میں دوسرا نمبر تھا، ان کے تین بھائی اور تین بہنیں تھیں، جن میں فاطمہ جناح بھی شامل تھیں۔ سوائے فاطمہ کے، جناح کے باقی بہن بھائیوں کے متعلق کم ہی معلومات دستیاب ہیں۔ لڑکپن میں جناح اپنی خالہ کے ہاں بمبئی میں بھی کچھ عرصہ رہے۔ کراچی میں وہ سندھ مدرستہ الاسلام اور کرسچین مشنری سوسائٹی ہائی اسکول میں داخل رہے۔

(ج) شہر لاہور صوبہ پنجاب، پاکستان کا دارالحکومت ہے۔ اس عظیم شہر کو پاکستان کا ثقافتی، تعلیمی اور تاریخی مرکز، وطن عزیز کا دل اور باغوں کا شہر بھی کہا جاتا ہے۔ لاہور دریائے راوی کے کنارے پر واقع ہے۔ اس کی آبادی ایک کروڑ کے قریب ہے اور یہ کراچی کے بعد ملک کا دوسرا بڑا شہر ہے۔ لاہو دنیا کے قدیم ترین شہروں میں سے ہے۔ زندہ دلان لاہور کے روایتی جوش و جذبے کے باعث اسے پاکستان کا دل کہا جاتا ہے۔

(د) مولانا جلال الدین رومی اپنے دور کے اکابر علما میں سے تھے۔ وہ فقہ اور مذہب کے بہت بڑے عالم تھے، لیکن آپ کی شہرت بطور ایک صوفی شاعر کے ہوئی۔ دیگر علوم میں بھی آپ کو پوری دسترس حاصل تھی۔ دوران طالب علمی میں ہی پیچیدہ مسائل میں علمائے وقت مولانا کی طرف رجوع کرتے تھے۔ شمس تبریز مولانا کے پیر و مرشد تھے۔ مولانا کی شہرت ان کی زندگی ہی میں چہار دانگ عالم میں پھیلی ہوئی تھی۔ ان کی زندگی کا بیشتر عرصہ ترکی کے شہر قونیہ میں بسر ہوا۔ مثنوی معنوی، دیوان کبیر، فیہ ما فیہ ان کی شخصیت کا عکس ہیں۔

UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II **A/2018**
Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian **TIME ALLOWED: 3 hrs.**
PAPER: II (Adabiyat-e-Irfani) **MAX. MARKS: 100**

نوٹ: کل پانچ سوالات کے جوابات دیں۔ پہلا سوال لازمی ہے۔ چالیس فیصد پرچہ فارسی میں حل کرنا ضروری ہے۔ تمام سوالات کے نمبر برابر ہیں۔

سوال نمبر۱: کوئی سے دس سوالات کا فارسی میں مختصر جواب لکھیں: (۲۰)

ا) سید علی هجویری کی و کجا چشم از جهان بربست؟
ب) اسمِ کاملِ ابوسعید ابوالخیر چیست؟
ج) اسمِ کامل امام محمد غزالی چیست؟
د) عطار کی فوت کرد؟
ه) اسامی چندین آثار عطار نیشاپوری بنویسید؟
و) جلال الدین محمد بلخی کی و کجا متولد شد؟
ز) اسمِ پدرِ جلال الدین محمد بلخی چیست؟
ح) مولانا جلال الدین بلخی کی فوت کرد؟
ط) فیه ما فیه چیست؟
ی) دیوان مسعود سلمان را چه کسی تدوین کرد؟
ك) حکیم سنایی کی فوت کرد و کجا مدفون شد؟
ل) بوستان چند تا باب دارد؟

سوال نمبر۲: کسی دو اقتباسات کا اردو ترجمہ کریں نیز مصنف کا نام اور کتاب کا نام بھی تحریر کریں: (۲۰)

(الف) پس صوفی آن بود که از خود فانی بود و به حق باقی. از قبضهٔ طبایع رسته و به حقیقت حقایق پیوسته. و متصوف آن که به مجاهدت این درجه را می طلبد، و اندر طلب، خود را بر معاملت ایشان درست همی کند. و مستصوف آن که از برای مال و منال و جاه حظ دنیا خود را مانند ایشان کرده باشد. و از این هر دو هیچ خبر ندارد.

(ب) "بار خدایا! اگر مرا فردای قیامت به دوزخ فرستی، سری آشکارا کنم، که دوزخ از من به هزار ساله راه، بگریزد." گفت: "الهی! مرا از دنیا هر چه قسمت کرده ای، به دشمنان خود ده، و هر چه از آخرت، قسمت کرده ای، به دوستان خود ده. که ما را تو بسی." گفت: "خداوندا! اگر تو را از خوف دوزخ می پرستم، در دوزخم بسوز.

(ج) این راه فقر راهی است که در او به جمله آرزوها برسی، هر چیزی که تمنای تو بوده باشد البته درین راه به تو رسد، از شکستن لشکرها و ظفر یافتن بر اعدا و گفتن ملکها و تسخیر خلق و نفوق بر اقران خویشتن و فصاحت و بلاغت و هر چه بدین ماند، چون راه فقر را گزیدی اینها همه به تو رسد.

سوال نمبر۳: صرف دو اقتباسات کا اردو ترجمہ و تشریح کریں: (۱۰+۱۰)

(الف) دردا که دلم به هیچ درمان نرسید — جانش به لب آمد و به جانان نرسید
در بی خبری عمر به پایان آمد — و افسانهٔ عشق او به پایان نرسید

(ب) گرت قربتی هست در بارگاه — به نعمت مشو غافل از پادشاه
گر از دوست، چشمت بر احسان اوست — تو در بند خویشی نه دربند دوست

(ج) از کجا آمده ام؟ آمدنم بهر چه بود؟ — به کجا می روم؟ آخر ننمایی وطنم
ای خوشا آن روز که پرواز کنم تا بر دوست — به هوای سر کویش پر و بالی بزنم

سوال نمبر۴: دیے گئے شعرا میں سے کسی ایک پر فارسی میں نوٹ لکھیں: (۲۰)

(۱) مولانا روم (۲) سنائی غزنوی (۳) فریدالدین عطار

سوال نمبر۵: درج ذیل کتابوں میں سے کسی ایک پر اردو میں نوٹ لکھیں: (۲۰)

(۱) اسرار التوحید (۲) فوائد الفواد (۳) کیمیائے سعادت

UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II A/2018

Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian

PAPER: III (Iqbal Shanasi اقبال شناسی)

TIME ALLOWED: 3 hrs.

MAX. MARKS: 100

ہدایات :سوال نمبر ایک کا جواب فارسی میں دیجیے ؛ نیز سوال نمبر 5 اور 6 میں سے کسی ایک کا جواب فارسی میں تحریر کریں ۔

سوال نمبر 1۔ از پرسشهای زیر فقط ده را با اختصار بہ فارسی پاسخ بدهید: (20)

1شعری از زبور عجم بنویسید۔ — 2۔ از دو اقبال شناس معروف ایرانی نام ببرید۔

3پیام مشرق در جواب کدام کتاب نوشہ شد؟ — 4۔ موضوع اصلی مثنوی جاوید نامہ چیست؟

5یک دو بیتی از ارمغان حجاز بنویسید۔ — 6۔ اسم پدر اقبال بنویسید۔

7۔ اقبال کی بہ اروپا رفت؟ — 8۔ اقبال در راه مولوی مال کیست؟

9۔ پس چہ باید کردمثنوی است یا مجموه غزل؟ — 10۔ ارمغان حجاز در چند بخش منقسم گردیده است؟

11۔ اقبال در مثنوی تحت تاثیر کیست؟ — 12۔ اقبال در کدام شهر متولد شد؟

سوال نمبر 2۔ کسی ایک جزو کا اردو ترجمہ و تشریح کیجیے۔ (20)

الف :سر عیش جاودان خواهی بیا — هم زمین هم آسمان خواهی بیا

پیر گردون با من این اسرار گفت — از ندیمان راز ها نتوان گفت

هیچکس رازی کہ من گویم نگفت — همچو فکر من در معنی نسفت

ساقیا بر خیز و می در جام کن — محو از دل کاوش ایام کن

ب: شعلہ ہائے او صد ابراہیم سوخت — تا چراغ یک محمد بر فروخت

می شود از بهر اغراض عمل — عامل و معمول واسباب و علل

خیزد ، انگیزد ، مرد، تابد ، رمد — سوزد ، افروزد ، کشد ، میرد ، دمد

وسعت ایام جولانگاه او — آسماں موجے ز گرد راه او

سوال نمبر 3: کسی ایک جزو کا اردو ترجمہ و تشریح کیجیے۔ (20)

الف: خاور ہمہ مانند غبار سر راهی است — یک نالہ خاموش واثر باختہ آهی است

ہر ذره این خاک گره خورده نگاہی است — از بند و سمر قند و عراق و ہمدان خیز

ناموس ازل را تو امینی تو امینی — دارای جهان را تو یساری تو یمینی

ای بندهٔ خاکی تو زمانی تو زمینی — صبهای یقین در کش و از دیر گمان خیز

ب: از ما بگو سلامے آں ترک تند خو را — کاتش زد از نگاہے یک شهر آرزو را

این نکتہ را شناسد آں دل کہ درد مند است — من گرچہ تو بہ گفتم نشکستہ ام سبو را

اے بلبل از فایش صد بار با تو گفتم — تو در کنار گیری باز این رمیده بو را

رمز حیات جوئی؟ جز در تپش نیابی — در قلزم آرمیدن ننگ اس آبجورا

سوال نمبر 4۔ کسی ایک جزو کا اردو میں ترجمہ و تشریح کیجیے۔ (10)

الف: عطا کن شور رومی سوز خسرو — عطا کن صدق و اخلاص سنائی

چنان پابندگی در ساختم من — نگیرم گر مرا بخشی خدائی

ب: سرور رفتہ باز آید کہ ناید؟ — نسیمے ازحجازآید کہ ناید؟

سر آمد روزگار این فقیرے — دگر دانائے راز آید کہ ناید؟

سوال نمبر 5۔ کسی ایک موضوع پر روشنی ڈالیں۔ (15)

الف :اقبال اور عشق — ب: اقبال اور قرآن

سوال نمبر 6۔ کسی ایک موضوع پر روشنی ڈالیں۔ (15)

الف: اقبال اور نژاد نو — ب: اقبال اور نظریۂ خودی

UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II A/2018
Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian **TIME ALLOWED: 3 hrs.**
PAPER: IV (Tarikh-e-Adbiyat-e-Farsi) **MAX. MARKS: 100**

نوٹ: پہلا سوال لازمی ہے باقی سوالات میں سے چار کے جوابات لکھیے۔ پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہے۔ ہر حصے سے کم از کم ایک سوال حل کرنا ضروری ہے اور 40 فیصد فارسی میں حل کرنا لازمی ہے۔

سوال نمبر1: از سوال های زیر فقط (10) سوال را مختصر پاسخ بدهید.

1 - موسس دوره‌ء سامانی را نام ببرید؟

2- استادالشعراء لقب کہ بود۔

3- دقیقی چہ مذہب داشت؟

4 شاہنامہ فردوسی در چند سال بہ تکمیل رسید؟

5- مولف تاریخ بیہقی را نام ببرید؟

6- عمر خیام در چہ قالب شعر سرود۔

7- اثر نثری عطار را نام بنوسید۔

8 - قابوس نامہ دیگر چہ نام داشت؟

9- سعدی ہند لقب کہ بود؟

10 - موسس دوره‌ء تیموریان ہند کہ بود؟

11- شعرالعجم اثر کیست؟

12 - شمش الشعرا لقب کہ بود؟

13- اثر نثری علی ہجویری را نام ببرید۔

14 موسس سبک واسوخت کہ بود۔؟

15- تذکره‌ء لباب الالباب اثر کیست

حصہ اول

سوال نمبر2: دوره سامانی کے سیاسی اور ادبی پس منظر پر تفصیل سے بحث کریں،

سوال نمبر 3: دوره‌ء تیموری کے سیاسی ااور ادبی پس منظر پر نوٹ لکھیے۔

سوال نمبر 4: دوره‌ء اکبر اور جہانگیر کے سیاسی اور ادبی پس منظر پر نوٹ لکھیے۔

حصہ دوم

سوال نمبر 5: غالب دہلوی کے احوال و آثار اور شعری خصوصیات پر نوٹ لکھیے۔

سوال 6: جامی کے احوال و آثار اور فکر و فن پر نوٹ لکھیے۔

سوال نمبر 7: طالب آملی کے احوال وآثار اور فکر فن پر نوٹ لکھیے۔

حصہ سوم

سوال نمبر 8: درج ذیل کتب میں سے کسی دو پر نوٹ لکھیے۔

1- تاریخ فیروز شاہی 2- اخلاق ناصری 3- تاریخ طبری

UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II A/2018
Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian **TIME ALLOWED: 3 hrs.**
PAPER: V(opt.i) [Zaban Shanasi, Maanee Wa Biyan, Marja Shanasi Wa Rawash-e-Tahqeeq] **MAX. MARKS: 100**

نوٹ: پرچہ چار حصوں پر مشتمل ہے پہلا حصہ لازمی ہے باقی ہر حصے سے کم از کم دو سوال حل کرنا لازمی ہے۔

حصّہ اوّل

سوال نمبر ۱: درج ذیل سوالات میں سے صرف دس کے مختصر جوابات فارسی میں تحریر کریں: (۲۰)

۱. ارکان تشبیه چند است؟
۲. قدیم ترین بخش اوستا چه نام دارد؟
۳. کتیبه های معروف زبان پهلوی را چه می نامند؟
۴. کنایه چیست؟
۵. اوستای قدیم دارای چند بخش بود؟
۶. لسانیات/ زبان شناسی چیست؟
۷. فارسی پهلوی رامیانه چرا می گویند؟
۸. انوشیروان پادشاه از کدام خانواده بُود؟
۹. عروج زبان پهلوی کدام دوره است؟
۱۰. دانشنامه حسن انوشه چند جلد دارد؟
۱۱. معنی لغوی و اصطلاحی تحقیق چیست؟
۱۲. ژند و پاژند چیست؟
۱۳. مهم ترین کتبه فارسی باستان کدام است؟

حصّہ دوم (زبان شناسی)

درج ذیل سوالات میں سے صرف دو کے جواب اردو میں تحریر کریں۔ (۱۵+۱۵)

سوال نمبر۲: فارسی باستان کو فارسی باستان کیوں کہتے ہیں، وضاحت کریں؟

سوال نمبر۳: پہلوی کو فارسی میانہ بھی کہا جاتا ہے، تفصیلی نوٹ تحریر کیجیے؟

سوال نمبر۴: زرتشت کون تھا، اس کی الہامی کتاب کی زبان کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

حصّہ سوّم (معانی و بیان)

دیے گئے سوالات میں سے صرف دو کا فارسی میں جواب تحریر کریں۔ (۱۲ ۱/۲+۱۲ ۱/۲)

سوال نمبر۵: دربارۂ مراعات النظیر چہ می دانید؟

سوال نمبر۶: از مجاز و کنایہ تعریف کنید، امثال هم بنویسید۔

سوال نمبر۷: معنی لغوی و اصطلاحی تشبیہ چیست؟ شعرهای فارسی برای مثال بنویسید۔

حصّہ چهارم (مرجع شناسی و روش تحقیق)

درج ذیل سوالات میں سے دو کا جواب اردو میں تحریر کریں۔ (۱۲ ۱/۲+۱۲ ۱/۲)

سوال نمبر۸: ادبی تحقیق کے پانچ بنیادی عناصر کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

سوال نمبر۹: تحقیق کے اہداف و مقاصد اور فوائد تحریر کیجیے۔

سوال نمبر۱۰: تذکرۂ شعرای کشمیر اور لغت نامہ دهخدا کا تعارف کروائیے۔

UNIVERSITY OF THE PUNJAB

Part-II A/2018
Examination:- M.A./M.Sc.

Roll No. ....

Subject: Persian
PAPER: V (opt. iii) [Adbiyat-e-Deeni]

TIME ALLOWED: 3 hrs.
MAX. MARKS: 100

---

۱) از سوال های زیر فقط ده سوال را مختصر پاسخ بدهید. 20

۱۔ مولفِ تفسیر نور را نام ببرید؟
۲۔ انوارِ سهیلی تالیف کیست؟
۳۔ مالا بد منه اثر کیست؟
٤۔ یك بیت شرف الدین بخاری بنویسید؟
٥۔ جامی کی و کجا متولّد شد؟
٦۔ "نام حق" چیست؟اسم مولف هم بنویسید۔
۷۔ الکوثر چه معنی دارد؟
۸۔ یك اثر دکتر مصطفی خرم دل را نام ببرید؟
۹۔ قاضی ثناء اللّٰه از مریدان کی بود؟
۱۰۔ دو تالیفات مهم مصطفیٰ خرم دل بنویسید؟
۱۱۔ تفسیرِ حسینی اثرِ کیست؟
۱۲۔ مُلّا حسین واعظ در کدام دورهٔ زیست؟

۲) کسی ایک اقتباس کا اردو میں ترجمہ کریں۔ 10

الف) به محبت ذاتی خود مشرف دار تا از التفات بخود و بغیر از تو آزاد گشته به تمامی گرفتار گردیم جز تو ندانیم و جز تو نبینیم و جز تو نه اندیشیم و با آنکه بنمای ما را راه راست یعنی آن راه که حضرت ترا است به نسبت هر موجودی که آن موجود بی آن پیدایی ندارد۔

ب) هیچکس را در هیچ امر با وی شرکت نیست نه وجود و حیات او هم جنس وجود و حیاتِ اشیا ست و نه علم او مشابه علم شان و نه سمع و بصر و اراده وقدرت و کلام او با سمع و بصر و اراده و قدرت و کلام مخلوقات غیر از مشارکت اسمی هیچ مجانست و مشارکت دارد.

۳) کسی ایک اقتباس کا اردو میں ترجمہ کریں۔ 10

الف) بعد از آن باز ایستادم و آنچه از وی شنیده بودم در دل خود مستور یافتم۔ ترسیدم ك مرا به شعر و جنون نسبت کنند و هیچکس مجنون و شاعر مبغوض من نبود۔ خواستم که از سر کوه بلند بر آیم .

ب) در صحیح بخاری مذکور است که ابتداء کار رسول ﷺ خوابهای را ست بود که هر چه همچو روشنائی صبح ظاهر شدی. بعدازان خلوت دوست می داشت. چند روزه برای وی اماده کردی. آن را همراه وی روان کردی.

۴) کسی ایک اقتباس کا اردو میں ترجمہ کریں۔ 10

الف) و بنا بر حسین صورت اراده و قدرت بنده را کاسب گویند و مدح و ذم و ثواب و عذاب بر آن مترتب است۔ انکار فرق درمیان حرکت جماد و حرکت حیوان کفر است و خلاف شرح و خلاف بداهتِ عقل و غیر خدا را خالق چیزی از اشیاء دانستن هم کفر است۔

ب) و به دعای پروردگار خود پس رغبت کن در همه وقت و هرچه خواهی از و بخواه که قادر بر اسعاف حاجات و انجاح مرادت جز حضرت او نیست و سخن تو بر درگاه قرب مقبولست و دعوت طیبات تو در محل قبول.

۵) ذیل میں سے کسی ایک کا اردو میں ترجمہ کریں۔ 10

الف)
آن طهارت که قسم جسم آمد — ظاهرت را همه سه قسم آمد
تن به غسل و وضو چو پاك کُنی — آب گر نیست قصد خاك کُنی
شرح این هر سه نوع را گویم — زانکه چو گان شرح را گویم

ب)
صلوات خدای بروی باد — تا به روز جزا پیایی باد
امتِ او و دوستدارِ ویم — دوستدار چهار یار ویم
چون ابوبکر و هم عمر عثمان — مرتضیٰ دان علیهم الرضوان

۶) کسی ایک پر فارسی اور ایک پر اردو میں نوٹ لکھیں۔ 20+20

۱۔ حسین واعظ کاشفی ۲۔ شواهد النبوة ۳۔ نام حق ٤۔ مصطفیٰ خرم دل